

Managementsysteem zit vooral tussen de oren

Verder dan VCA

De behoefte aan systematische zorg voor veiligheid, arbo en milieu is groeiende. Een integraal managementsysteem is een prima handvat voor bedrijven om prestaties te verbeteren en relevante regelgeving goed te managen. Bedrijven met een VCA-veiligheidscertificaat worden steeds ontvankelijker voor OHSAS 18001.

tekst Pieter van den Brand

Een van de naweën van de brand bij Chemie-Pack in Moerdijk was het onderzoek dat staatssecretaris Atsma van milieu liet uitvoeren naar de veiligheid van de welgeteld 416 risicovolle bedrijven in ons land. Voor deze quickscan, op aandringen van de Tweede Kamer geïnitieerd, werd geput uit de landelijke database met bedrijven die onder het Besluit Risico's Zware Ongevallen (BRZO) vallen. Leidend in de onderzoeksvraag was in hoeverre de bedrijven het verplichte veiligheidsbeheerssysteem (VBS) hebben ingevoerd. Ruim zeventig bedrijven scoorden onvoldoende, doordat ze niet konden aantonen dat de veiligheid rond hun bedrijf optimaal in het VBS is geborgd. Ook Chemie-Pack behoorde tot deze categorie.

In de genen

Ludy Engwegen, manager Kwaliteit, Veiligheid en Milieu bij industrieel reini-

gingsbedrijf Reym, hoeft niet overtuigd te worden van de waarde van een integraal managementsysteem voor kwaliteit, veiligheid/arbo en milieu. De landelijk opererende dienstverlener (550 medewerkers, zelf geen risicobedrijf) beschikt al jaren over één integraal managementsysteem op basis van OHSAS 18001, ISO 14001 en 9001 en VCA. Tijdens de bestrijding van de brand in Moerdijk werd Reym ingeschakeld om het bluswater op te vangen uit de sloten rond het terrein van Chemie-Pack. Engwegen: "Onze medewerkers droegen bij het schoonmaakwerk adembescherming. Ook hebben we een paar dagen erna van alle betrokken medewerkers bloed en urine laten onderzoeken, vooral omdat we niet wisten of zich schadelijke stoffen hadden verspreid. We wilden onze medewerkers de zekerheid geven dat hun gezondheid geen gevaar loopt." Andere bedrijven die op de

rampplek actief waren, namen dit initiatief over. De verbetercultuur die door het jarenlang werken met managementsystemen wordt bewerkstelligd, zorgt er volgens Engwegen automatisch voor dat dit soort maatregelen genomen wordt. "Het zit zeg maar in onze genen om in calamiteitsituaties snel de juiste actie te ondernemen."

Directeur Frans Stuyt van de Stichting Coördinatie Certificatie Milieu- en arbomanagementsystemen, kortweg SCCM, constateert dat bedrijven die systematisch aan het verbeteren van arbo- en milieuprestaties werken en hun werkprocessen en doelstellingen vastleggen, zich veel bewuster worden van waar ze mee bezig zijn. "Dit soort bedrijven doet er graag een tandje bij," zegt Stuyt. "Daarbij speelt ook de cultuur in de organisatie een belangrijke rol, en die wordt voor een groot deel door het management bepaald. Het ma-

Medewerkers van Reym hielpen mee bij het bestrijden van de brand bij Chemie-Pack.

nagementsysteem werkt het best bij bedrijven waar de directie het belang van bijvoorbeeld veiligheid, naleving van wet- en regelgeving en verbetering van prestaties steeds weer aan de orde stelt en ook zelf betrokken is. Bijvoorbeeld door ook zo nu en dan werkplekinspecties uit te voeren.”

Overheid, bedrijfsleven en certificatie-instellingen participeren in SCCM. Oogmerk is een certificaat dat toegevoegde waarde levert in onder meer de communicatie met derden, zoals klanten en omwonenden. Ook biedt SCCM hulpmiddelen aan bedrijven bij het opzetten van managementsystemen volgens de OHSAS 18001- en ISO 14001-normen. Overigens is SCCM intensief betrokken geweest bij het ‘vertalen’ van het VBS uit het BRZO naar de NTA 8620. Deze norm maakt het mogelijk een veiligheidsmanagementsysteem in te voeren dat aansluit op de managementsystemen volgens ISO 14001 en OHSAS 18001.

Ambitie voorop

Op dit moment beschikken zo'n 1600 Nederlandse bedrijven over een ISO 14001-certificaat. In 2008 waren dat er nog 1200. “De dekking is breder dan het

“Goede arbeidsomstandigheden betalen zich dubbel en dwars terug”

aantal certificaten,” vertelt Stuyt. “Tellen we het aantal vestigingen van bedrijven, dan heb je het over 3300 gecertificeerden.” Het aantal gecertificeerde vestigingen is vorig jaar met éénderde toegenomen. Die snelle groei is volgens Stuyt te danken aan de enorme belangstelling voor maatschappelijk verantwoord ondernemen (MVO). In 2010 is de ISO 26000-richtlijn over het invoeren van maatschappelijk verantwoord ondernemen gepubliceerd. In deze richtlijn wordt ook de relatie met de aanwezigheid van een managementsysteem gelegd. De ISO 26000 kan niet voor certificatie worden gebruikt. Verschillende partijen hebben daarom eigen producten ontwikkeld waarbij een MVO-certificaat, soms met verschillende niveaus, wordt versterkt. Bij al deze vormen wordt de aanwezigheid van een ISO 14001- en

OHSAS 18001-certificaat als basis gebruikt. Ook duurzaam inkopen stimuleert bedrijven. Steeds meer overheden vragen om een ISO 14001-certificaat. Het aantal OHSAS 18001-gecertificeerde bedrijven bedraagt tweehonderd. Voor het arbomanagementsysteem zijn de externe prikkels vanuit de markt of de overheid minder sterk dan bij ISO 14001. Het aantal groeit daarom minder snel. Bedrijven kiezen nu bewust voor OHSAS 18001, meent Stuyt. “Goede arbeidsomstandigheden betalen zich dubbel en dwars terug, enerzijds door hogere arbeidsprestaties en anderzijds door lager ziekteverzuim en dus minder kosten.” De vakbonden staan echter vreemd genoeg niet te juichen, constateert Stuyt, vanwege de vrees dat de arboregels in het gedrang zullen komen als bedrijven zelf het initiatief voor een

Van Wijnen Holding ruilde de VCA in voor OHSAS 18001, mede op aandringen van het personeel.

arbomanagementsysteem nemen. “Men is bang dat de overheid de strenge regeltegels mogelijk zal laten vieren.”

De term ‘managementsysteem’ doet weliswaar denken aan lijvige administratieve verplichtingen, “maar voorop staat ambitie,” beklemtoont Stuyt. “Waar wil je met je bedrijf naartoe? Hoe ga je eraan werken om bijvoorbeeld ongelukken te voorkomen, het ziekteverzuim terug te dringen en milieu-emissies onder controle te krijgen? Met een gecertificeerd managementsysteem tonen bedrijven aan dat ze milieurisico’s en arbozaken beheersen en de vigerende wet- en regelgeving naleven.” Een proces, stelt Stuyt, dat zich niet in documenten maar vooral tussen de oren van medewerkers en management afspeelt. Zij die alleen gaan voor het certificaat komen bedrogen uit, beklemtoont hij. “Bedrijven die zich alleen vlak voor hun jaarlijkse audit inspannen, vallen bij een dergelijk intensief controlemoment al snel door de mand.”

Een managementsysteem hoeft ook helemaal niet zo ingewikkeld te zijn, beoogt de SCCM-directeur. “Om te laten zien dat het eenvoudig en compact kan, hebben we een voorbeeld-managementsysteem gemaakt voor een fictief transportbedrijf met drie medewerkers. Je hoeft niet meteen alles te doen, de ISO- en OHSAS-normen leggen geen eisen op en je kunt heel ver gaan. Nergens staat dat je het complex moet maken. Ook sommige adviseurs zouden zich dit

aan moeten trekken. Het is van belang om het managementsysteem zo praktisch mogelijk te houden.”

Continu meedenken

Bedrijven die het veiligheidscertificaat VCA (Veiligheids Checklist Aannemers) aan de muur hebben hangen, worden steeds ontvankelijker voor OHSAS. “VCA is toch puur een checklist. Je hoeft er alleen maar voor te zorgen dat alle knopjes bij wijze van spreken op groen staan. OHSAS gaat veel verder,” vertelt directeur bouw Jan Hillen van de Van Wijnen Holding. Het bedrijf, dat actief is in de woning- en utiliteitsbouw, ruilde vijf jaar geleden haar VCA-certificaat in voor OHSAS 18001. “Voor een aantal onderwerpen binnen VCA die voor de bouw niet relevant zijn, kreeg ik binnen mijn bedrijf geen draagvlak. Medewerkers zagen het nut er eenvoudigweg niet van in. OHSAS was makkelijk met ons kwaliteitsmanagementsysteem ISO 9001 te integreren. We slagen erin om op onze eigen manier het onderwerp veiligheid in te vullen en te borgen. Daarmee zorgen we dat we voldoen aan wet- en regelgeving. Bovendien laten we onze medewerkers continu meedenken. In elke bouwvergadering en werkbespreking is veiligheid een agendapunt, zonder onzinnige papierwinkel. Onze medewerkers kijken niet naar deelonderwerpen, maar nemen kwali-

“Nergens staat dat je het complex moet maken”

teit en veiligheid integraal mee. Ze kijken er met een ‘totaal-bril’ naar.” Dat geeft tegelijk het belang van certificatie aan, aldus Hillen. “Een onafhankelijke instantie controleert of we onze zaakjes goed geregeld hebben. Onze veiligheidsdienst Aboma heeft bovendien een verklaring afgegeven waarin zij aangeeft dat een veiligheidstechnische beheersing volgens de OHSAS-systematiek minimaal gelijkwaardig is aan VCA. Met klanten die VCA eisen, zijn we in gesprek. We verwachten dat grote opdrachtgevers op korte termijn OHSAS zullen accepteren als bewijs voor goede veiligheid en als alternatief voor VCA. OHSAS is echter bij veel opdrachtgevers nog een onbekend fenomeen. Ik vind het onbegrijpelijk dat niet meer bedrijven gecertificeerd zijn.” Hillen verwacht dat Van Wijnen dit jaar ook het ISO-14001 milieucertificaat zal behalen. “Met ISO en OHSAS,” aldus Engwegen, “kun je verbeterprocessen in kaart brengen. Ik wil VCA geen keurslijf noemen, maar het is strakker en bureaucratischer. In een managementsysteem kun je je eigen inbreng kwijt.” Het allerbelangrijkst, bevestigt Engwegen, is het nadrukkelijk betrekken van de operationele mensen bij het vergroten van het veiligheidsbewustzijn op de werkvloer. “Zo organiseren wij ontbijtsessies waarin risicomeldingen worden besproken, en voert het management met operationele medewerkers gesprekken over veiligheid. Als je, zoals in ons bedrijf, kwaliteit, veiligheid en milieu op een professioneel niveau behartigt, heb je aan een managementsysteem veel meer. Je bent flexibeler. De werkprocessen van ons bedrijf zijn de kern van ons managementsysteem. Het gaat in de eerste plaats om het continu verbeteren van deze processen. Dat het managementsysteem ook gecertificeerd is op basis van tal van normen, is een belangrijke bijkomstigheid.”